

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ

І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Електронні методичні рекомендації
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 341.9(072)
П781

Укладачі:

Є. Д. Стрельцова, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою загальноправових дисциплін та міжнародного права;

О. О. Нігреєва, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права.

Рецензенти:

О. І. Миколенко, доктор юридичних наук, професор, завідуючий кафедрою адміністративного та господарського права економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

І. В. Борицевський, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано вченою радою економіко-правового факультету

ОНУ імені І. І. Мечникова

Протокол №1 від «28» серпня 2023 р.

П781 Проблеми міжнародного публічного та міжнародного приватного права [Електронний ресурс]: електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: Є. Д. Стрельцова, О. О. Нігреєва. – Одеса, 2023. – 76 с. – 0,5 МБ.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення до вивчення дисципліни «Проблеми міжнародного публічного та міжнародного приватного права» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Основна мета рекомендацій – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та під час самостійної роботи. Матеріал представлено в розрізі змістових модулів і тем.

УДК 341.9(072)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до вивчення окремих тем.....	7
Завдання та методичні рекомендації до написання контрольної роботи для здобувачів заочної форми навчання	47
Методи навчання, форми контролю та критерії оцінювання знань здобувачів.....	59
Розподіл балів, які отримують здобувачі.....	63
Питання до підсумкового контролю.....	65
Список джерел, рекомендованих до вивчення навчальної дисципліни.....	68

ВСТУП

Метою дисципліни є надання здобувачу ґрунтовних знань у галузі міжнародно-правового регулювання міжнародних відносин, навичок їхнього практичного застосування, виховання в нього поваги до цінностей сучасного міжнародного права та формування в нього розуміння процесу та особливостей його взаємодії із національною правовою системою, спрямованих у подальшому на вдосконалення цього процесу; засвоєння теоретичних та практичних знань в сфері правового регулювання міжнародних приватноправових відносин; розвиток формування професійних навичок прийняття самостійних та обґрунтованих рішень у справах, ускладнених зв'язком із правопорядками різних країн.

Міждисциплінарні зв'язки: міжнародне публічне право, міжнародне приватне право, порівняльне правознавство, теорія держави і права, цивільне право, цивільний процес.

Предметом навчальної дисципліни є правове регулювання міжнародних публічних та міжнародних приватних відносин, у тому числі у найбільш актуальних сферах сучасного розвитку України.

Завданнями дисципліни є:

- опанування здобувачами інструментарію науки міжнародного права;
- вивчення загальних положень сучасного міжнародного права, які вступають у взаємодію із національною правовою системою;
- розвиток навичок роботи з першоджерелами, зокрема, міжнародними договорами, законами України, як-то: розуміння здобувачами основних понять, орієнтація у змісті договору, закону, його тлумачення;
- формування у здобувачів вміння комплексного та глибокого аналізу спірних та проблемних ситуацій взаємодії двох систем;
- розуміння здобувачами основних тенденцій процесу взаємодії міжнародного права із національним правом;

- опанування здобувачами основного понятійного та категоріального апарату науки міжнародного приватного права;
- виявлення особливостей змісту транскордонних приватноправових відносин, розуміння проблем колізійного регулювання та сучасних тенденцій його розвитку;
- розуміння здобувачами проблем правозастосування в міжнародному приватному праві;
- формування поглиблених уявлень про систему джерел міжнародного приватного права, які включають уніфіковані матеріально-правові, колізійно-правові норми, уніфіковані норми процесуального права;
- формування уявлень про окремі інститути міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу на основі аналізу міжнародно-правових та національно-правових норм, сучасної судової та арбітражної практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: основні поняття теорії міжнародного права; специфіку укладання та виконання міжнародних договорів; особливості правового регулювання таких галузей міжнародного права, як право міжнародних договорів, міжнародне кримінальне право; визначальні тенденції розвитку міжнародного права у XXI ст.; основні доктринальні підходи щодо системної належності міжнародного приватного права; особливості дії колізійного методу регулювання та проблемні питання, що супроводжують його застосування; особливості проблеми визначення та встановлення змісту іноземного правопорядку; суть та сучасний стан процесів уніфікації та гармонізації міжнародного приватного права, особливо з урахуванням тенденції наближення права України до права ЄС; особливості правового регулювання окремих інститутів міжнародного приватного права; актуальні ключові проблеми у галузі надання взаємної правової допомоги держав з питань міжнародного цивільного процесу;

вміти: працювати з першоджерелами та навчальною літературою; орієнтуватись у реаліях сучасних міжнародних відносин; відслідковувати вплив міжнародного права на події, які відбуваються у світі і на території України; проаналізувати поведінку суб'єктів міжнародного права на предмет відповідності основним міжнародно-правовим принципам та нормам; оцінювати різні теоретичні підходи стосовно правового регулювання міжнародних приватноправових відносин; оцінювати суть правових проблем, які супроводжують дію колізійного методу регулювання; аргументувати власну позицію щодо критеріїв вибору правопорядку, яке належить до застосування; оцінювати правові проблеми, які можуть виникати під час тлумачення норм міжнародного приватного права та встановлення змісту іноземного права; аналізувати та застосовувати уніфіковані норми міжнародних документів; обирати засоби подолання колізійних проблем в сфері окремих інститутів міжнародного приватного права на основі аналізу міжнародно-правових та національно-правових актів, рішень сучасної судової та арбітражної практики.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ

Змістовий модуль 1. Проблеми міжнародного публічного права.

Тема 1. Міжнародні договори як джерела міжнародного та національного права України

Лекція

Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Поняття міжнародного договору. Етапи (стадії) укладання міжнародних договорів. Порядок набуття чинності міжнародним договором. Питання внесення застережень до міжнародних договорів, юридичні наслідки застережень. Дія міжнародного договору. Порядок виконання міжнародних договорів. Чинність міжнародних договорів. Припинення і призупинення міжнародних договорів: юридичні підстави і правові наслідки. Особливості укладання та дії міжнародних договорів за Законом України «Про міжнародні договори» 2004 р. Дотримання і виконання міжнародних договорів України. Зупинення та припинення міжнародних договорів України. Проблеми взаємодії міжнародного договору і правової системи України.

Практичне заняття

Частина 1

Питання для обговорення:

1. Поняття та правова природа міжнародного договору, види міжнародних договорів.
2. Порядок та етапи укладання міжнародного договору.
3. Способи вираження згоди держав на обов'язковість для них міжнародного договору.
4. Підстави та наслідки недійсності міжнародного договору.

5. Дія міжнародного договору (в часі, просторі, щодо третіх сторін). Забезпечення виконання міжнародних договорів.
6. Припинення дії міжнародних договорів: види, наслідки.
7. Які етапи укладання міжнародного договору є обов'язковими?
8. У чому полягає значення реєстрації міжнародних договорів у Секретаріаті ООН?

Частина 2

Питання для обговорення:

1. Особливості укладання та дії міжнародних договорів за Законом України «Про міжнародні договори» 2004 р.
2. Ратифікація та затвердження міжнародних договорів в Україні.
3. Дотримання і виконання міжнародних договорів України.
4. Зупинення та припинення міжнародних договорів України.
5. За яких обставин міжнародний договір може бути визнаний недійсним?
6. Як відрізняються наслідки визнання недійсним та припинення дії міжнародного договору?
7. Проблеми взаємодії міжнародного договору і правової системи України.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичного завдання.

1. Розподіліть наступні ситуації на групи: 1) ті, що можуть призвести до припинення міжнародного договору, 2) ті, що можуть призвести до визнання його недійсним: а) анулювання міжнародного договору, б) обман при укладанні міжнародного договору, в) виникнення нової норми *jus cogens*, г) невідповідність існуючій нормі *jus cogens*, ґ) новація міжнародного договору, д) денонсація міжнародного договору, е) недосягнення договором ратифікаційного мінімуму, є) зменшення кількості учасників договору нижче ратифікаційного мінімуму, ж) припинення строку дії міжнародного договору, з) и) зникнення держави-учасниці договору, і) корінна зміна обставин, ї) примушення до укладання міжнародного договору, й) серйозне порушення двостороннього міжнародного договору іншим учасником, к)

укладення міжнародного договору, який передбачає здійснення агресії проти третьої держави; л) війна між сторонами міжнародного договору.

2. Прем'єр-міністра держави А направлено в державу Б для укладення торгово-економічного договору. У результаті переговорів він без спеціальних на це повноважень парафував договір накладенням посторінкових підписів, після чого держава Б почала його виконання, перерахувавши державі А 2 млрд. доларів за поставку сировини. Не отримавши сировину відповідно до встановленого у договорі графіка, держава Б звернулася до міжнародного суду, що було передбачено умовами договору, із вимогами встановити факт порушення з боку держави А, примусити її до виконання та компенсації збитків. Як, на Вашу думку, суд може вирішити справу? Чи діяв прем'єр-міністр держави А у межах своїх повноважень? Які наслідки укладення міжнародного договору із перевищенням повноважень представників сторін? У чому полягає процедура парафування міжнародного договору? Які її правові наслідки?

Поточне тестування за темою.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Міжнародний договір – одне з двох основних джерел міжнародного права. Саме це спричинило формування цілої галузі міжнародного права, присвяченої різноманітним аспектам укладання, дії, зміни та припинення міжнародних договорів.

Отже, у процесі підготовки до теми здобувачі мають ознайомитися не тільки із джерелами міжнародного права, такими як: Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р., Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р., але й з відповідним законодавством України, перш за все, Конституцією України (ст. 9 та 18) та Законом України «Про міжнародні договори» 2004 р.

Вивчаючи характеристики міжнародних договорів, необхідно окрему увагу приділити питанню їхньої класифікації, зокрема, вміти пояснити різницю між відкритими та закритими міжнародними договорами, між договорами універсального та міжрегіонального характеру.

Одним із найважливіших питань теми є питання етапності укладання міжнародних договорів. У цьому аспекті необхідно розуміти значення того чи іншого етапу у процесі набрання міжнародним договором юридичної сили. Зокрема, студенти мають знати процедури, за допомогою яких держава може висловити згоду на юридичну обов'язковість міжнародного договору для неї. Найпоширенішою з них є ратифікація договору, однак в Україні це не єдина процедура надання обов'язковості міжнародним угодам. Важливо вміти пояснити, які саме договори підлягають ратифікації в Україні, а які – іншим процедурам. Для повноти відповіді на питання щодо етапів укладання міжнародних договорів здобувачі мають розуміти юридичне значення та наслідки реєстрації міжнародних договорів у Секретаріаті ООН.

Окремо необхідно розглянути питання зміни міжнародних договорів. У цьому зв'язку важливо розрізнявати поняття «застереження» та «поправка».

Безсумнівно, розгляд теми не може бути повним без висвітлення питань їхньої дії. Зокрема, потрібно зупинитись на просторових, часових та суб'єктних межах дії міжнародних договорів. Студенти також повинні вміти розкрити значення принципу сумлінного виконання міжнародних зобов'язань. На окрему увагу заслуговує питання забезпечення дії міжнародних договорів.

Вивчаючи питання припинення дії міжнародних договорів, необхідно розрізнявати його випадки із випадками визнання міжнародного договору недійсним, адже ці ситуації мають цілковито різні юридичні наслідки. Недійсним міжнародний договір може бути визнаний унаслідок дефекту волі, форми, змісту чи суб'єкта. Потрібно надати пояснення та навести приклади цих випадків. У свою чергу, припинення договору може бути вольовим або ж автоматичним. Здобувачі мають перерахувати способи, що належать до цих

двох категорій. Зокрема, необхідно пояснити різницю між денонсацією та анулюванням договору.

Хоча правові норми, які визначають порядок укладання, дії, виконання, зміни та припинення дія міжнародних договорів, у міжнародному та національному праві багато у чому співпадають, національна процедура у питаннях укладання є більш деталізованою. Водночас інші аспекти у Законі України 2004 р. висвітлені лише у загальних положеннях. Здобувачі мають вміти пояснити, чим відрізняється процедура укладання міжнародних договорів за Законом України 2004 р. та Віденською конвенцією 1969 р. та розуміти, чи дійсно у інших процедурах міжнародне та національне право стосовно міжнародних договорів мають відмінності.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/995_118
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 (редакція від 11.04.2021). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

Додаткова література

1. Ващенко В. А. Денонсація міжнародних договорів в теорії та практиці сучасного міжнародного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2019. 223 с.

2. Зулгарін В. Г. Особливості міжнародних договорів у галузі регулювання міжнародних торгових відносин: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021. 199 с.

Тема 2. Звернення до міжнародних судів та арбітражу як один з основних засобів вирішення міжнародних спорів

Лекція

Принцип мирного вирішення міжнародних спорів. Розрізнення міжнародної спірної ситуації, міжнародного спору, міжнародного конфлікту. Засоби вирішення міжнародних спорів. Дипломатичні та правові засоби вирішення міжнародних спорів. Поняття міжнародного суду та міжнародного арбітражу. Особливості їхньої структури та принципу дії. Система міжнародних судових інституцій. Міжнародні суди як ефективний засіб захисту прав України у конфлікті із Російською Федерацією. Характеристика окремих установ, де розглядаються чи розглядалися справи за участі України. Міжнародний Суд ООН. Справа про острів Зміїний (2009 р.). Справа «Україна проти Російської Федерації» (розпочато у 2017 р.). Регіональні та спеціальні судові установи. Європейський суд з прав людини та Україна. Міжнародний трибунал з морського права. Справа «Україна проти Росії» (2018 р.). Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ІКСІД) та інші інвестиційні арбітражі. Інвестиційні спори за участю України та українських компаній. Постійний арбітражний суд в Гаазі, спори за участі України (розпочато у 2016 та 2019 рр.). Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольму. Питання утворення суду у справі про катастрофу МН17.

Практичне заняття

Частина 1

Питання для обговорення:

1. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.
2. Засоби вирішення міжнародних спорів.
3. Міжнародна судова процедура як засіб вирішення міжнародних спорів.

4. Відмінності між міжнародними судами та арбітражем. Система міжнародних судових інституцій.
5. Міжнародний Суд ООН. Справа про острів Зміїний (2009). Справа «Україна проти Російської Федерації» (розпочато у 2017 р.).
6. Регіональні та спеціальні судові установи. Європейський суд з прав людини та Україна. Міжнародний трибунал з морського права. Справа «Україна проти Росії» (2018).

Частина 2

Питання для обговорення:

1. Міжнародна арбітражна процедура як засіб вирішення міжнародних спорів.
2. Постійний арбітраж та арбітраж «ad hoc».
3. Особливості організації та роботи міжнародних арбітражів, їх види.
4. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ІКСІД) та інші інвестиційні арбітражі. Інвестиційні спори за участю України та українських компаній.
5. Постійний арбітражний суд в Гаазі. Міжнародні комерційні арбітражі. Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольму.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичного завдання.

1. Розподіліть наведені нижче ознаки на 3 групи: 1) ті, що характеризують виключно міжнародні суди; 2) ті, що характеризують виключно міжнародні арбітражі; 3) ті, що характеризують як міжнародні суди, так і міжнародні арбітражі: а) можуть бути ad hoc; б) можуть бути постійними; в) сторони самі обирають склад; г) сторони не можуть обирати застосоване право; ґ) рішення англійською переводиться, як «judgment»; д) склад інституції сторони обирають з переліку кандидатів; е) склад інституції отримує зарплатню; є) рішення мають обов'язкову силу; ж) рішення може бути оскаржене у національному суді; з) рішення англійською переводиться,

як «award»; и) угода про утворення інституції часто має називають компромісом.

2. 28 березня 2002 р. Іспанія звернулася до Секретаріату Міжнародного Суду ООН із заявою про порушення справи проти Канади щодо спору, пов'язаного з канадським Законом «Про охорону прибережного рибальства» зі змінами, внесеними 12 травня 1994 р. Заходи, вжиті на основі цього акту, зокрема, переслідування іспанського рибальського човна, його захоплення та затримання екіпажу у відкритому морі 1 березня 2002 р., спровокували міжнародний спір між Канадою та Іспанією. У цьому зв'язку остання звернулася до суду, зазначивши, зокрема, що Канада зробила спробу накласти широку заборону на риболовлю іноземним суднам в зоні регулювання Організації рибальства в північно-західній Атлантиці (NAFO) (чийм членом є також Україні), тобто у відкритому морі за межами виключної економічної зони Канади, прямо дозволяючи застосування сили проти іноземних рибальських суден у зонах, які були визначені у законі як відкрите море. Іспанія додала, що постанова уряду Канади від 3 березня 1995 р. «прямо дозволяє таку поведінку щодо іспанських і португальських суден у відкритому морі». У заяві Іспанії стверджувалося про порушення різних принципів і норм міжнародного права та зазначалося, що між Іспанією та Канадою існує суперечка, яка, виходячи за рамки рибальства, серйозно вплинула на сам принцип свободи відкритого моря і, крім того, означала дуже серйозне порушення суверенних прав Іспанії. Для обґрунтування наявності юрисдикції Суду у заяві Іспанія посилялася на декларації Іспанії та Канади, зроблені відповідно до пункту 2 статті 36 Статуту Суду (*обставини справи змінені*). Яким, на Вашу думку, буде рішення суду щодо наявності в нього юрисдикції? Чи могла Іспанія звернутися до Міжнародного Суду ООН за відсутності зазначених декларацій? Чи відносяться питання щодо затримання морських суден до виключної юрисдикції Міжнародного Суду ООН? Чи можуть держави одночасно звертатись до більш ніж однієї міжнародної судової інституції щодо одних й тих самих вимог?

Поточне тестування за темою 2.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Дві світові війни, які відбулися у ХХ ст., продемонстрували, що мирне вирішення міжнародних спорів – єдино можливий варіант виживання людства. Отже, уважне вивчення та дослідження мирних процедур та засобів вирішення спорів у міжнародних відносинах є вкрай важливим для збереження миру та підтримання безпеки на планеті.

Вивчення теми цікаво розпочати з розгляду еволюції формування основного принципу міжнародного права – принципу мирного вирішення міжнародних спорів, адже, як відомо, війна протягом довгого часу залишалася легальним засобом вирішення спорів між державами.

Для розробки дієвого механізму запобігання збройним міжнародним конфліктам необхідно визначитись із поняттям міжнародного спору, розрізнявати його із міжнародною спірною ситуацією, а також із міжнародним конфліктом. На жаль, незважаючи на наявність правової регламентації засобів мирного вирішення міжнародних спорів, чіткі нормативні визначення відсутні, що ускладнює застосування мирних процедур врегулювання.

Розглядаючи окремі засоби мирного вирішення міжнародних спорів, варто зіставляти ті з них, що є схожими між собою, та виокремлювати їхні особливості. Так, необхідно проаналізувати схожі та відмінні риси переговорів та консультацій, добрих послуг та посередництва, слідчої та погоджувальної процедур.

Важливо зупинитися також на детальному розгляді правових засобів вирішення міжнародних спорів, а саме: зверненні до міжнародних арбітражів та міжнародних судів. Вони займають окреме місце у системі мирного врегулювання, адже їхні рішення, на відміну від усіх інших засобів вирішення спорів, мають обов'язкову силу для конфліктуючих сторін. Разом з тим існують багато рис, що різнять їх між собою. В першу чергу, мова йде про організаційні особливості. Здобувачі мають звернути увагу на те, що арбітражна процедура є

більш гнучкою та передбачає більше залучення сторін спору, більшу конфіденційність, є більш оперативною.

При підготовці до теми варто розібратися із сучасною системою міжнародних судових інституцій (як власне судів, так і арбітражів), вміти відрізняти суди за суб'єктним, просторовим, часовим, юрисдикційним та іншими критеріями.

Окрему увагу потрібно звернути на суди, у яких розглядалися або наразі розглядаються справи за участю України, адже у контексті конфлікту із Російською Федерацією звернення до міжнародних судів та арбітражу є дуже ефективним засобом захисту національних інтересів. У цьому зв'язку потрібно звернутися до практики Міжнародного Суду ООН, Міжнародного трибуналу з морського права, Європейського суду з прав людини, Постійного арбітражного суду в Гаазі. Посилання на відповідні справи студенти можуть знайти у списку рекомендованих джерел.

Для повного розгляду теми корисним буде дослідити також особливості функціонування міжнародних інвестиційних арбітражів, особливо, Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ІКСІД), та міжнародних комерційних арбітражів, зокрема, Арбітражного інституту Торгової палати Стокгольму.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1907 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_938
2. Конвенція з примирення і арбітражу в рамках НБСЄ 1992 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_a11
3. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. (ратифікована Законом від 16 березня 2000 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text
4. Статут Організації Об'єднаних Націй та Статут Міжнародного Суду 1945 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

Додаткова література

1. Степаненко К.В. Поняття, ознаки та види міжнародних судових установ. Альманах міжнародного права. 2020. № 23. С. 46–54.
2. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
3. Яценко О. М., Ускова Д. С. Досвід України у розв'язання міжнародних торговельно-економічних суперечок в рамках СОТ. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 193–206.

Тема 3. Участь України у Світовій організації торгівлі

Лекція

Характеристика СОТ, її цілі та структура. Вступ України в СОТ. Право СОТ, його джерела та принципи. Орган з вирішення спорів СОТ: структура, юрисдикція, принципи роботи. Спори за участю України в Органі з вирішення спорів СОТ. Застосування права СОТ за межами організації. Арбітраж ad hoc між ЄС та Україною щодо мораторію на експорт лісоматеріалів. Роль права СОТ у вирішенні спору.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

Характеристика СОТ, її цілі та структура.

Право СОТ як інститут міжнародного економічного права.

1. Орган з вирішення спорів СОТ: структура, юрисдикція, принципи роботи.
2. Спори за участю України в Органі з вирішення спорів СОТ.
3. Застосування права СОТ у контексті арбітражу ad hoc між ЄС та Україною щодо мораторію на експорт лісоматеріалів.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою 3.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Утворення у 1995 р. Світової організації торгівлі (СОТ) пожвавило процес міжнародної лібералізації торгівлі, спрямований на більш вільний транскордонний рух товарів та послуг, що сприяє підвищенню конкуренції та якості. Вступ України СОТ у 2008 р. обумовив зростання інтересу серед юристів-міжнародників до права та особливостей діяльності цієї організації, адже перебування у ній надає певні торговельні переваги учасникам, але разом накладає на державу й значні зобов'язання.

Слід відзначити, що право СОТ включає багато джерел, особливості яких дозволяють казати про формування окремого правового режиму – права СОТ. Особливу увагу слід зосередити на Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947), що наразі є частиною Марракеської угоди про утворення СОТ 1994 р.

На окрему увагу здобувачів заслуговує орган з вирішення спорів СОТ. Необхідно знати структуру, юрисдикцію, принципи роботи та застосоване право, до якого звертаються арбітри, вирішуючи спори. Готуючись до практичного заняття, потрібно знайти інформацію про сучасний стан роботи Апеляційного органу, яка з 2019 р. була заблокована США, та зупинитись на альтернативних домовленостях про тимчасовий розгляд спорів в апеляційній інстанції органу.

Корисним є ознайомитись із сутністю спорів за участю України в Органі з вирішення спорів СОТ та визначити причини програшів у деяких з них. Слід розуміти, що право СОТ інколи застосовується для врегулювання економічних відносин навіть за межами організації. Так, в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р. міститься значна кількість відсилань до права СОТ, що обумовлює необхідність його дотримання також в рамках виконання цієї угоди. У цьому зв'язку на окрему увагу заслуговує арбітраж ad hoc між ЄС та Україною щодо мораторію на експорт лісоматеріалів, який завершився у 2020 р. також із негативним результатом для України. Необхідно визначити роль права СОТ, зокрема ГАТТ 1947/1994, у вирішенні цього спору.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947/1994). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
2. Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text
3. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р. (ГАТС) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#n3
4. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (ТРИПС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#n3
5. The Final Report of the Arbitration Panel on “Restrictions applied by Ukraine on exports of certain wood products to the European Union” (“Ukraine-Wood products”) of 11 December 2020. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159181.pdf

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

Додаткова література

1. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків: Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
2. Посібник щодо механізму врегулювання суперечок у рамках СОТ: Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) з торговельної політики України, 2016. URL: <https://www.me.gov.ua>
3. Nihreieva O. The Interpretation of Article XX(g) of the GATT 1994 in the Context of “Ukraine – Wood Products”: Learning from Errors. *Enforcement & Law-Making of the EU Trade Policy*: collective monograph; E. Baroncini, I. Espa, M. L. Marceddu, L. Mulas, S. Saluzzo (Eds). Bologna: University of Bologna, 2022. P. 61-82 (1, 5 авт.арк.). URL: http://amsacta.unibo.it/6953/1/Enforcement_Law-Making_of_the_EU_Trade_Policy.pdf

4. Яценко О. М., Ускова Д. С. Досвід України у розв'язання міжнародних торговельно-економічних суперечок в рамках СОТ. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 193–206.

Тема 4. Міжнародний кримінальний суд та Україна: питання взаємодії

Лекція

Міжнародне кримінальне право. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Міжнародний кримінальний суд: юрисдикція, структура, основні принципи діяльності. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. Міжнародні злочини, що входять до юрисдикції Міжнародного кримінального суду. Проблема ратифікації Україною Римського статуту. Потенційні питання імплементації положень Римського статуту у національну правову систему. Розгляд Міжнародним кримінальним судом звернень України *ad hoc* про визнання юрисдикції суду щодо подій на Майдані, у Криму та на Сході України.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб: історичний аспект.
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. як основне джерело міжнародного кримінального права.
3. Міжнародний кримінальний суд: юрисдикція, структура, основні принципи діяльності.
4. Міжнародні злочини: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія.
5. Розгляд Міжнародним кримінальним судом звернень України про визнання юрисдикції суду *ad hoc* щодо подій на Майдані, у Криму та на Сході України.
6. Проблема ратифікації Україною Римського статуту.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою 4.

Контрольна робота за ЗМ 1

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Міжнародне кримінальне право є однією з найбільш дискусійних галузей міжнародного права, адже протягом довгого часу багато хто з вчених не визнавав її наявності. Проблема полягає у тому, що здійснення кримінальної юрисдикції було раніше невід'ємною складовою суверенітету держави. Крім того, донедавна дуже важко було казати саме про *міжнародну* кримінальну відповідальність індивіду, адже постійних міжнародних кримінальних судових органів не існувало. Однак заснування Міжнародного кримінального суду дозволяє казати про інституційне оформлення інституту міжнародної кримінальної відповідальності, а отже, й міжнародного кримінального права.

Окрім міжнародних відносин, пов'язаних із притягненням до міжнародної кримінальної відповідальності, до предмета міжнародного кримінального права потрапляють ще й інші правовідносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права із співробітництва у сфері боротьби із міжнародною злочинністю, а також у зв'язку з правовою допомогою у кримінальних справах. Достатньо широкий предмет галузі обумовлює наявність розгалуженої джерельної бази, із якою мають ознайомитись студенти.

Потрібно звернути увагу на перелік міжнародних злочинів, за які передбачено міжнародну кримінальну відповідальність. До них Статутом Міжнародного кримінального суду віднесені: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія. Необхідно знати їхні склади та особливості.

Окремо слід розглянути питання притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру (транснаціональні або конвенційні), такі як піратство, тероризм, работоргівля тощо. На жаль, дотепер це відбувається за національним правом зацікавлених держав, що іноді залишає винних осіб без покарання. У цьому контексті

необхідно визначитись із проблемами притягнення до відповідальності за збиття літака Boeing 777 (рейс МН 17) над територією Донецької області, що відбулося 17 липня 2014 р., розуміти особливості застосування різних видів кримінальної юрисдикції держав, вміти пояснити, чому слухання кримінальної справи проходить саме у Нідерландах, бути здатним оцінити, за яких умов притягнення до відповідальності за скоєння цього злочину могло б відбуватися у Міжнародному кримінальному суді.

Здобувачі мають бути знайомими з міжнародними судовими органами, створення яких передувало утворенню Міжнародного кримінального суду. Важливо знати його юрисдикцію та принципи діяльності, одним з яких є принцип додатковості (компліментарності), який означає, що суд може застосовувати свої повноваження тільки у випадку, коли держави не бажають чи не можуть притягти злочинця до відповідальності за нормами національного права. Водночас потрібно розібратися із особливостями так званого визнання юрисдикції суду *ad hoc*. Це є важливим з огляду на визнання у 2014 р. та 2015 р. Україною юрисдикції суду щодо подій на Майдані, у Криму та на Сході України. Студенти мають також бути знайомими з покараннями, які може призначати суд, та порядком їх відбування особами, визнаними винними у скоєнні міжнародних злочинів.

Наостанок здобувачам слід сформулювати позицію щодо необхідності ратифікації Україною Римського статуту, визначивши переваги та можливі негативні наслідки такого рішення.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 15.11.1954). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_155
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 21.01.1969). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_105

4. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Додаткова література

1. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / В. А. Гринчак та ін. Харків: Право, 2019. 440 с.
2. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків: Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
3. Be Hoon, Marieke. Navigating the Legal Horizon: Lawyering the MH17 Disaster. Utrecht Journal of International and European Law. 2017. № 33(84). P. 90-119
4. Звіт про дії з попереднього вивчення ситуацій у 2020 р. (Україна): Канцелярія Прокурора Міжнародного кримінального суду. URL: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=2020-otp-rep-PE-UKR>
5. Нігреєва О. О. Міжнародні злочини та зобов'язання erga omnes у контексті міжнародно-правової охорони довкілля. *Правова держава*. 2021. Т. 44. С. 139-147.

Змістовий модуль 2. Проблеми міжнародного приватного права

Тема 5. Проблеми колізійного регулювання та правозастосування в міжнародному приватному праві.

Лекція

Колізійні норми як ключова частина міжнародного приватного права: поняття, її особливості, структура; види колізійних норм за відповідною класифікацією. Основні колізійні принципи. Формули прикріплення. Традиційні і нові прив'язки, гнучкі прив'язки. Спеціальні колізійні норми міжнародного приватного морського права. Основні тенденції розвитку колізійних норм у ХХІ ст: дроблення, диференціація обсягів колізійних норм; розщеплення колізійних прив'язок (генеральні, субсидіарні 1-го ступеня, субсидіарні 2-го ступеня і т.д.). Проблеми, пов'язані із застосуванням іноземного права. Концептуальні підходи до розуміння іноземного права, яке має бути застосоване. Проблемні питання встановлення змісту іноземного права. Проблеми, пов'язані із встановленням меж застосування іноземного права: застереження про публічний порядок. Проблеми імперативних норм.

Практичне заняття

Частина 1

Питання для обговорення:

1. Колізійний метод: поняття, особливості застосування.
2. Колізійні норми як ключова частина міжнародного приватного права: поняття, її особливості, структура.
3. Види колізійних норм.
4. Основні колізійні принципи та формули прикріплення.
5. Традиційні та нові колізійні норми (гнучкі).
6. Основні тенденції розвитку колізійних норм у ХХІ ст: дроблення, диференціація обсягів колізійних норм; розщеплення колізійних прив'язок (генеральні, субсидіарні 1-го ступеня, субсидіарні 2-го ступеня і т.д.).

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Частина 2

Питання для обговорення:

1. Проблеми правозастосування, пов'язані із множинністю колізійних прив'язок.

2. Кваліфікація (тлумачення) колізійних норм.
3. Зворотне відсилання та відсилання до права 3-ї держави.
4. Інтертемпоральні, інтерлокальні, інтерперсональні колізії.
5. Обхід закону.
6. Проблеми, пов'язані із застосуванням іноземного права. Концептуальні підходи до розуміння іноземного права, яке має бути застосоване. Проблемні питання встановлення змісту іноземного права.
7. Проблеми, пов'язані із встановленням меж застосування іноземного права: застереження про публічний порядок. Імперативні норми.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань.

1. Складіть ієрархію правил щодо визначення застосовного права до приватноправових відносин з іноземним елементом: колізійні норми національного закону; колізійні норми міжнародного договору; принцип найбільш тісного зв'язку; матеріальні норми міжнародного договору. Обґрунтуйте свою думку.
2. Підданий Йорданії уклав шлюб із українською громадянкою у своїй державі, будучи вже одруженим за законом своєї держави. Чи може український суд у разі смерті чоловіка не визнати у рівних долях право дружин спадкувати його нерухоме майно, яке знаходиться на території України, якщо постійним місцем проживання чоловіка була Йорданія, і якщо обидві дружини спадкують майно у рівних долях? Чи може суд, посилаючись на застереження про публічний порядок, визнати спадкоємицею тільки українську громадянку? Якщо б громадянин Йорданії захотів укласти шлюб не в Йорданії, а в Україні, чи було б цей шлюб зареєстровано? Чи можна б було зареєструвати такий шлюб у консульстві Йорданії в Україні?

Поточне тестування за темою 5.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Усвідомлюючи, що колізійні норми є центральною частиною міжнародного приватного права, здобувачі мають розуміти, що вивчення колізійних

норм і складних проблем, пов'язаних з їх застосуванням, допоможе зрозуміти специфіку міжнародного приватного права та його сутність. Починати знайомство з проблематику цієї теми слід з поняття колізійної норми, з її особливостей, порівняно з іншими правовими нормами, з її структурною побудовою. Слід розуміти, що в основу класифікації колізійних норм покладені різні критерії, у результаті чого розрізняють кілька рядів видів колізійних норм. Тому особливість того чи іншого виду залежить від того, до якого класифікаційного ряду норма відноситься: одностороння та двостороння; імперативна, диспозитивна, альтернативна, кумулятивна; генеральна, субсидіарна та інш.

Серйозну увагу варто звернути на основні колізійні принципи, їх співвідношення з формулами прикріплення, за допомогою яких відбувається вибір компетентного правопорядку, тобто права тієї держави, яке має бути застосоване для регулювання конкретних приватно-правових відносин з іноземним елементом. Розкриваючи питання про колізійні принципи, слід виділити традиційні прив'язки, що стали первинним історичним компонентом колізійних норм і існують досі, і нові, що з'явилися в ХХ ст., у тому числі так звані гнучкі прив'язки. Теоретичне вивчення цих питань слід доповнити порівняльним вивченням Закону України про міжнародне приватне право та зарубіжних країн щодо виявлення особливостей колізійних норм у праві різних держав. Порівняльне вивчення права різних держав дасть змогу для усвідомлення основних тенденцій розвитку колізійних норм у ХХІ ст: дроблення, диференціація обсягів колізійних норм, що веде до різкого збільшення кількості колізійних норм у праві різних держав; розщеплення колізійних прив'язок, поява генеральних, субсидіарних 1-го ступеня, субсидіарних 2-го ступеня і т.д. прив'язок, що, з одного боку, ускладнює колізійні норми, а з іншого – має сприяти гнучкому, справедливому регулюванню.

Вивчаючи питання щодо проблеми правозастосування у міжнародному приватному праві, слід уявити, що цю проблему розглядають у двох аспектах:

перший - як процес вибору компетентного правопорядку, який здійснюється за допомогою колізійних норм; другий – власне процес застосування обраного матеріального права. На кожному з етапів виникають свої особливості, про які слід знати. Отже, під час застосування колізійних норм, тобто вибору за допомогою колізійних норм компетентного правопорядку, виникають такі проблеми, як множинність колізійних прив'язок, кваліфікація (тлумачення) колізійних норм, зворотне відсилання та відсилання до права 3-ї держави, вибір права та обхід закону та ін. Особливу увагу у цьому сенсі слід звернути на статті 7, 9 та 10 Закону про міжнародне приватне право України (далі – Закон про МПрП України).

Стосовно проблем, пов'язаних із застосуванням права, тобто етапу правозастосування, слід усвідомлювати, що може йтися про проблеми, пов'язані з можливим вибором права іноземної держави як компетентного правопорядку, юридичною підставою чого слугують колізійні норми національного права держави суду. Вивчення цього блоку питань теми слід починати із загального концептуального підходу до розуміння іноземного права, яке має бути застосоване: по-перше, іноземне право застосовується правозастосовним органом як право чи як фактична обставина у справі; по-друге, іноземне право - це право іноземної держави в цілому чи окрема правова норма цієї держави, що відповідає на конкретне питання? Для з'ясування цих питань необхідно проаналізувати ст.ст. 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15 Закону про МПрП України.

Проблема встановлення змісту іноземного права передбачає відповіді на три питання: хто має встановлювати зміст іноземного права, як це зробити і як діяти, якщо зміст іноземного права не вдалося встановити. Відповідь на перше питання прямо залежить від концептуального розуміння іноземного права. Якщо іноземне право сприймається як право і застосовується судом як право, то й встановлення змісту іноземного права є юридичним обов'язком суду, тобто здійснюється *ex officio*, втім, також слід звернути увагу у цьому питанні і на роль осіб, що беруть участь у справі; якщо іноземне право розуміється як факт у справі, то встановлення змісту такого факту є обов'язком сторони у спорі, за-

цікавленій у застосуванні іноземного права (такий підхід характерний для англо-американського права). При пошуку відповіді на друге питання слід звернутися, передусім, до ст. 8 Закону про МПрП України. Значну роль у вирішенні цієї проблеми відіграють договори про правову допомогу (переважно двосторонні), а також Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства (1968 р.) та Міжамериканська конвенція про підтвердження та інформацію щодо іноземного права (1979 р., Україна приєдналася у 2021 р.), які встановлюють процедуру та механізм, призначені полегшити судам доступ до інформації про іноземне право.

У процесі застосування іноземного права виникають такі питання, як тлумачення іноземного права, застосування виданих у різний час іноземних законів (інтертемпоральні колізії); застосування права держави, у якій існують різні підсистеми приватного права, наприклад, у федеральній державі (інтертериторіальні колізії, інтерперсональні колізії); взаємність застосування іноземного права, застосування права невизнаної держави тощо. Необхідно орієнтуватися у сутності цих проблем та у підходах їх вирішення, звернувши увагу на ст.ст. 7, 9, 11, 15 Закону про МПрП України.

Особливу увагу слід звернути на проблеми, пов'язані із встановленням меж застосування іноземного права, а саме проблеми застосування застереження про публічний порядок, що міститься у праві всіх країн і є загальновизнаним поняттям. Застереження про публічний порядок можна визначити так: обране на основі вітчизняної колізійної норми іноземне право не застосовується і суб'єктивні права, що виникли на його основі, не визнаються, якщо таке застосування або таке визнання суперечать публічному порядку цієї держави. Проте, важливо зрозуміти головну специфіку цього інституту: хоча право багатьох країн закріплює його як важливий інститут, але не розкриває зміст поняття «публічний порядок», наділяючи суд чи інший правозастосовний орган повноваженням вирішувати це питання (ст. 12 Закону про МПрП України). У зв'язку з цим варто звернутися до судової практики України та різних країн для

проведення порівняльного аналізу цієї проблеми і для з'ясування факторів, які покладені в основу застереження про публічний порядок.

Джерела, рекомендовані до теми

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 (редакція від 06.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
2. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР (редакція від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>

Основна література

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
2. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Додаткова література

1. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40.
2. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

4. Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України*. 2020. № 6. С. 95 – 110.
5. Стрельцова Є.Д. Проблеми колізійного права: розвиток принципу тісного зв'язку. *Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 25-річчя засн. ЕПФ) м. Одеса, 26 трав. 2023 р. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; упоряд. А. Л. Святошніук. Одеса : Фенікс, 2023. С. 34-37.

Тема 6. Проблеми зближення національних правових систем в галузі міжнародного приватного права.

Лекція

Уніфікація права: визначення поняття, особливості механізму процесу (зокрема роль міжнародних організацій), відмінність між уніфікуючими та уніфікованими правовими нормами, види уніфікації. Результати уніфікації за предметним критерієм (зокрема, у сфері міжнародної торгівлі, морегосподарської діяльності, сфері сімейно-шлюбних, спадкових відносин та інших сферах). Універсальна, багатостороння (регіональна) та двостороння уніфікацію. Гармонізація права: визначення поняття, взаємопов'язаність із уніфікацією, принципова відмінність між цими двома процесами за змістом, механізмами і результатами. Стихійна та цілеспрямована гармонізація. Роль міжнародних – міжурядових та неурядових – організацій у створенні модельних, типових законів та інших актів, спрямованих на гармонізацію права. Уніфікація та гармонізація міжнародного приватного права в рамках ЄС.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Зближення правових систем: поняття, засоби.
2. Уніфікація права: визначення поняття, особливості механізму процесу .
Роль міжнародних організацій в уніфікації права.
3. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.

4. Результати уніфікації за предметним критерієм (зокрема, у сфері міжнародної торгівлі, у сфері сімейно-шлюбних, спадкових відносин та інших сферах).
5. Універсальна, багатостороння (регіональна) та двостороння уніфікація.
6. Гармонізація права: визначення поняття, взаємопов'язаність із уніфікацією, принципова відмінність між цими двома процесами за змістом, механізмами і результатами.
7. Стихійна та цілеспрямована гармонізація. Роль міжнародних – міжурядових та неурядових – організацій у створенні модельних, типових законів та інших актів, спрямованих на гармонізацію права.
8. Уніфікація та гармонізація міжнародного приватного права в рамках ЄС.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою 6.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

При вивченні цієї теми слід виходити з того, що процес зближення правових систем, поглиблення їхньої взаємодії та взаємного впливу, що є виразом загальної тенденції розвитку суспільства - інтернаціоналізації, і проявляється у двох взаємозалежних, але різних за змістом процесах: уніфікації та гармонізації.

Слід усвідомлювати, що однією із загальновизнаних тенденцій розвитку сучасного міжнародного приватного права вважається зміцнення такого явища, як уніфікація права. Необхідність уніфікації міжнародного приватного права обумовлена не тільки розширенням традиційних сфер взаємодії суб'єктів різних національних правових систем, таких, як міжнародна купівля-продаж товарів, банківські операції, міжнародні перевезення різними видами транспорту, а й зростаючим колом нових видів правовідносин, які раніше не піддавалися уніфікації, зокрема: неспроможність; електронна торгівля; операції юридичних осіб, що діють на територіях офшорних зон; нові види договірних відносин; делікти; окремі нові інститути сімейного права та інш.

Необхідно розуміти уніфікацію права у широкому розумінні як процес приведення чинного права до єдиної системи, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин в різних країнах, причому єдиним способом створення уніфікованих норм є співробітництво держав. Звідси визначення уніфікації права можна сформулювати як співробітництво держав, спрямоване на створення однакових (уніфікованих) правових норм у внутрішньому праві певного кола держав. І в цьому сенсі уніфікація є різновидом правотворчого процесу.

Слід з'ясувати питання про особливості механізму цього процесу (зокрема роль міжнародних організацій, таких як: Гаазька конференція з МПП, Римський інститут з уніфікації приватного права, Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Міжнародна морська організація, ВОІВ, ін.), відмінність між уніфікуючими та уніфікованими правовими нормами, види уніфікації. Важливо зрозуміти, що головною особливістю цього процесу є те, що він відбувається на двох рівнях, або у двох правових системах – у міжнародному праві та у внутрішньому праві держав із застосуванням міжнародно-правових та національно-правових форм та механізмів.

Слід звернути увагу, що можливі кілька класифікацій уніфікації залежно від покладеного в основу критерію. Необхідно орієнтуватися у практичному значенні класифікації уніфікації. Ґрунтуючись на класифікації за предметним критерієм, необхідно знати реальні результати уніфікації на сучасному етапі, зокрема у сфері міжнародної торгівлі, у сфері сімейно-шлюбних, спадкових відносин та інших сферах. На основі класифікації, пов'язаної з різновидами міжнародних договорів, слід вивчити універсальну, багатосторонню (регіональну) та двосторонню уніфікацію.

Для розуміння сутності уніфікації права допоможе вивчення особливостей застосування уніфікованих норм: визначення сфери їх дії (просторова, предметна), їх тлумачення, часові рамки їх дії. У цьому плані необхідно розібратися з основними правилами розв'язання колізій між

уніфікованими нормами різних видів та нормами “національними”, які містяться у законодавчих актах держави.

При вивченні питань теми особливу увагу слід звернути на сучасні тенденції розвитку процесу уніфікації, зокрема на трансформацію уявлень про міжнародну уніфікацію приватного права: виникає все більше осяжна необхідність у використанні нових способів і форм уніфікації, яка обумовлена якісними і кількісними змінами характеру міжнародної торгівлі, відсутністю правових інструментів, що забезпечують баланс інтересів учасників міжнародного комерційного обороту. Йдеться, зокрема, про типові контракти, загальні умови, зводи єдиних правил і т.д., щодо яких, втім, виникають правові питання, пов'язані, зокрема, зі з'ясуванням правової природи таких конструкцій під кутом зору розгляду їх як джерел права.

Здобувачі, під час вивчення проблем уніфікації, мають звернути увагу ще на одну відмінну рису сучасного етапу уніфікації міжнародного приватного права у світовому масштабі - регіональну уніфікацію приватного права, яка розглядається як більш дієвий механізм регулювання правовідносин, в порівнянні з універсальною міжнародно-договірною уніфікацією. Мається на увазі уніфікація в рамках ЄС, ЄврАзЕС, Латинської Америки, Африки та ін. Особливу увагу, зважаючи на європейський вектор розвитку України, слід приділити уніфікації МПрП в рамках ЄС.

Під час вивчення питання про гармонізацію права важливо усвідомити близькість, взаємопов'язаність її з уніфікацією і водночас принципову відмінність між цими двома процесами за змістом, механізмами і результатами. Слід відрізняти стихійну гармонізацію та цілеспрямовану. В рамках останньої звернути увагу на роль міжнародних – міжурядових та неурядових – організацій у створенні модельних, типових законів та інших актів, спрямованих на гармонізацію права. Особливо слід виділити типові (модельні) закони ЮНСІТРАЛ.

Джерела, рекомендовані до теми

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 (редакція від 11.04.2021). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 (редакція від 06.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР (редакція від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>

Основна література

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.
URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с.
URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf
3. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 522 с.
URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29297/1/МОНОГРАФИЯ_Стрельцова%20%20.pdf

Додаткова література

1. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33.
2. Streltsova Ye. Interaction of International and Domestic Law: Some Reflections on the Issue of Compliance of Ukrainian Law with the International Legal Obligations of Ukraine. *Правова позиція*. 2022.No 4 (37). С.225-231.
3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров,І.В.Яковюк та інш.;за заг.ред.Є.М.Білоусова,І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

Тема 7. Недоговірні зобов'язання у міжнародному приватному праві: сучасні проблеми

Лекція.

Види недоговірних зобов'язань в міжнародному приватному праві. Еволюція основних колізійних прив'язок в галузі деліктних зобов'язань. Автономія волі сторін під час вибору статуту деліктного зобов'язання. Поняття та основні принципи встановлення статуту деліктних зобов'язань. Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві України. Міжнародно-правова уніфікація колізійних та матеріальних норм, які застосовуються до деліктних зобов'язань та основні проблеми сучасного міжнародного приватного права в сфері деліктних відносин. Уніфікація норм щодо недоговірних зобов'язань у рамках ЄС. Регламент «Рим II». Уніфікація норм про право, що застосовується до зобов'язань сторін, що виникли в результаті недобросовісної конкуренції. Колізійні питання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у сфері Інтернет.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Види недоговірних зобов'язань в міжнародному приватному праві: делікти, безпідставне збагачення, ведення чужих справ без доручення, переддоговірна відповідальність, недобросовісна конкуренція.
2. Еволюція основних колізійних прив'язок в галузі деліктних зобов'язань.
3. Автономія волі сторін під час вибору статуту деліктного зобов'язання. Поняття та основні принципи встановлення статуту деліктних зобов'язань.
4. Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві України.
5. Міжнародно-правова уніфікація колізійних та матеріальних норм, які застосовуються до деліктних зобов'язань.
6. Уніфікація норм щодо недоговірних зобов'язань у рамках ЄС. Регламент «Рим II».

7. Уніфікація норм про право, що застосовується до зобов'язань сторін, що виникли в результаті недобросовісної конкуренції.
8. Колізійні питання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у сфері Інтернет.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за темою 7.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення цієї теми слід мати на увазі, що йдеться про правові інститути, відомі з часів вивчення цивільного права: деліктні зобов'язання, з відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів, роботи, послуги; зобов'язання, що виникають з безпідставного збагачення, з недобросовісної конкуренції. У межах цього курсу здобувачі мають розібратися, як ці відносини знаходять своє відображення у МПрП, у чому проявляється іноземний елемент у таких правовідносинах.

Під час вивчення питань цієї теми головну увагу слід звернути на вибір компетентного правопорядку, тим більше, що до кінця XX століття у колізійному регулюванні цих відносин відбулися такі суттєві зміни, що доктрина часто називає їх революційними. Отже, здобувачі мають з'ясувати, якими є традиційні колізійні засади вибору компетентного правопорядку до недоговірних зобов'язань, та які нові підходи склалися у колізійному праві різних держав.

У зв'язку з цим варто мати на увазі, що класичним колізійним принципом, з урахуванням якого вирішувалися завжди питання деліктних зобов'язань і всіх видів недоговірних зобов'язань, є принципи закону місця вчинення делікту – *Lex loci delicti commissi*. Цей принцип закріплений в багатьох країнах як єдине правило у сфері недоговірних зобов'язань, в Україні зокрема (Ст. 48 Закону про МПП). Слід проаналізувати, до яких саме питань підлягає застосуванню цей принцип.

Поряд із загальною характеристикою колізійного регулювання недоговірних зобов'язань слід звернути увагу, що кожен вид такого зобов'язання:

деліктні (із заподіяння шкоди), квазідоговірні (із заподіяння шкоди внаслідок недоліків товару, роботи, шкоди), з недобросовісної конкуренції, з безпідставного збагачення мають свої особливі правила вибору компетентного правопорядку, тому слід з'ясувати, який статут кожного виду недоговірних зобов'язань, які колізійні прив'язки (генеральні і субсидіарні) застосовуються. При цьому слід виявити особливості застосування таких колізійних принципів як *lex loci delicti commissi*; *lex nationalis*; *lex domicilii*; *lex fori*, зокрема. Отже, диференціація колізійного регулювання стала однією із концептуальних змін, які відбулися в частині колізійного регулювання позадоговірних зобов'язань. Слід також мати на увазі, що відбулася також і відмова від класичного принципу закону місця вчинення шкоди як єдиного критерію вибору застосовного права і запроваджені такі альтернативні варіанти, як громадянство або місце проживання сторін правовідносин, місце реєстрації транспортного засобу, місце випуску товару в обіг. Також слід звернути увагу на можливість вибору права сторонами позадоговірних зобов'язань, причому, це можливо як щодо зобов'язань з заподіяння шкоди, так й щодо окремих видів позадоговірних зобов'язань. Ще однією із сучасних тенденцій розвитку колізійного регулювання в цій сфері

є обмеження іноземного права на користь певних імперативних норм свого власного права (що є проявом позитивного застереження про публічний порядок). Вище наведені сучасні тенденції розвитку МПрП в сфері недоговірних зобов'язань відображають світову тенденцію, тому корисно було б ознайомитись із відповідними законодавчими положеннями з цього питання іноземних держав.

Здобувачі мають вивчити положення про колізійне регулювання цих відносин відповідно до розділу 7 Закону про МПП, який містить 4 статті (ст.ст. 48-51). Тут важливо згадати підходи до цього питання, які склалися у законодавстві Євросоюзу, оскільки наші закони багато в чому формуються під його впливом, зокрема, маються на увазі уніфікація колізійних норм у сфері недоговірних зобов'язань, передбачених Регламентом ЄС № 864/2007 «Про право, яке

підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань» (Рим 2). Важливо також взяти до уваги Гаазьку конвенцію про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод, яко. встановлені спільні положення про право, що застосовується до цивільної недоговірної відповідальності, яка виникає внаслідок дорожньо- транспортних пригод (1971).

У сучасних умовах зростаючу роль відіграють уніфіковані матеріально-правові норми про відшкодування шкоди, заподіяної об'єктами підвищеної небезпеки. Тому рекомендується вивчити «транспортні» та «ядерні» конвенції: Європейська угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів 1957 р., Конвенція про шкоду, заподіяну іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні, 1952 р., Конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом, 1989 р., Міжнародна конвенція про відповідальність та компенсацію за шкоду у зв'язку з перевезенням морем небезпечних та шкідливих речовин 1996 р. та інш.

Безмежний характер Інтернету часто призводить до ситуацій, коли правові відносини, що виникають через правопорушення, встановлені через Інтернет, пов'язані з більш ніж однією державою, отже, з більш ніж однією правовою системою. Наприклад, втручання в приватне життя, наклеп, неправдиві заяви, поширення комерційної конфіденційної інформації та порушення прав інтелектуальної власності, недобросовісна конкуренція та інші пов'язані дії мають бути досягнуті в одній країні, але наслідки можуть вплинути на осіб в інших країнах. Тому дуже важливо врегулювати застосовне право так само, як і інші міжнародні суперечки.

Джерела, рекомендовані до теми

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 (редакція від 06.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
2. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР (редакція від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-vr#Text>

3. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971. (Закон про приєднання N 3513-VI від 15.06. 2011)
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_003#Text

4. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0864&from=en>

Основна література

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.

URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПпП.pdf>

2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с.

URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгерт і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.

2. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право: підручник. К.: Алерта, 2017. 504 с.

3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг.ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

4. Стрельцова Є.Д. Проблеми колізійного права: розвиток принципу тісного зв'язку. Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 25-річчя засн. ЕПФ) м. Одеса, 26 трав. 2023 р. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; упоряд. А. Л. Святошнюк. Одеса : Фенікс, 2023. С. 34-37.

5. Hoffmeier, M.H., Conflict of Laws: Examples and Explanations. 4-th ed. Aspen Publishing, 2019. 512 p.

Тема 8. Проблеми міжнародного цивільного процесу.

Лекція

Підходи щодо правової природи міжнародного цивільного процесу та його системної належності. Визначення цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних громадян та юридичних осіб. Особливості участі держав і міжнародних організацій в транскордонних цивільних справах. Проблеми імунітету іноземних держав. Проблема визначення міжнародної судової юрисдикції з цивільних справ. Світові системи визначення міжнародної судової юрисдикції. Пророгаційні угоди. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005 р. Визначення міжнародної підсудності за принципами *forum shopping* та *forum non convenience*. Проблема конфлікту юрисдикцій, або паралельна юрисдикція *lis pendens*. Взаємна правова допомога у цивільних справах та виконання іноземних судових доручень. Проблема визнання та виконання іноземних судових рішень. Закріплення інституту визнання та виконання іноземних судових рішень у національному законодавстві України і в міжнародних актах. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р.

Практичне заняття

Частина 1

Питання для обговорення:

1. Підходи щодо правової природи міжнародного цивільного процесу та його системної належності.
2. Співвідношення міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу.
3. Джерела міжнародного цивільного процесуального права.

4. Визначення цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних громадян та юридичних осіб.
5. Особливості участі держав і міжнародних організацій в транскордонних цивільних справах.
6. Проблеми імунітету іноземних держав. Закріплення питань імунітету держави в національному законодавстві та міжнародних угодах

Частина 2.

Питання для обговорення:

1. Проблема визначення міжнародної судової юрисдикції з цивільних справ.
2. Світові системи визначення міжнародної судової юрисдикції.
3. Пророгаційні угоди. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005 р.
4. Визначення міжнародної підсудності за принципами *forum shopping* та *forum non convenience*.
5. Види міжнародної підсудності.
6. Проблема конфлікту юрисдикцій, або паралельна юрисдикція *lis pendens*.
7. Взаємна правова допомога у цивільних справах та виконання іноземних судових доручень.
8. Проблема визнання та виконання іноземних судових рішень. Закріплення інституту визнання та виконання іноземних судових рішень у національному законодавстві України і в міжнародних актах. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань.

1. Складіть перелік документів, які потребують консульську легалізацію та апостильовання документів.
2. Наведіть приклади судових ухвал про **надання дозволу** на примусове виконання рішення іноземного суду; про залишення клопотання **без розгляду**, або про **відмову** у задоволенні клопотання про надання дозволу... (2-3 ухвали з бази Єдиного реєстру судових рішень).

Контрольна робота за ЗМ 2

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи знайомство з проблематикою міжнародного цивільного процесу (МЦП), здобувачі мають усвідомлювати, що його не слід ототожнювати з діяльністю міжнародних судових та арбітражних органів: він пов'язаний із діяльністю національних правозастосовних органів, що розглядають питання приватно-правового транскордонного характеру, зокрема: процесуальну право- та дієздатність іноземних осіб; становище іноземної держави та її диппредставників у цивільному процесі; компетенція суду тієї чи іншої держави щодо вирішення цієї категорії справ; доручення судів однієї держави судам іншої держави здійснити окремі процесуальні дії; визнання та виконання іноземних судових рішень; встановлення змісту іноземного права та його застосування.

Слово «міжнародний» у цьому словосполученні має умовне значення, так само, як у терміні «міжнародне приватне право» (МПрП), у зв'язку з чим варто розібратися з дискусією, яка точиться навколо питання про співвідношення МПрП та МЦП: думки поділяються на ті, що підтримують ідею МЦП як складової частини МПрП, і ті, що розглядають МЦП як складову частину національного процесуального права. При цьому слід звернути увагу, що норми МЦП, на відміну більшості норм МПрП, мають інший предмет регулювання: вони регламентують не самі відносини, а діяльність власних національних правозастосовних органів у вирішенні приватноправових відносин з іноземним елементом, і, таким чином, складають процесуальне законодавство. Таким чином, за предметом норми МЦП належать до національного цивільного та господарського процесуального права.

Отже, при розгляді приватноправових справ з іноземним елементом правозастосовні органи керуються власними процесуальними нормами і, як правило, не застосовують іноземне процесуальне право. Таким чином, під час аналізу окремих проблем МЦП, здобувачам необхідно ознайомитися зі спеціальними нормами ЦПК (розділи VIII, IX, XI) та ГПК (розділ IX) України,

а також з окремим положеннями Закону про МПрП щодо провадження у справах з іноземним елементом.

Разом з тим, варто мати на увазі, що у сфері «міжнародного цивільного процесу», крім національних норм, широкого поширення набули норми міжнародних договорів як форма уніфікації процесуальних норм, до яких активно приєднується Україна. Здобувачі мають ознайомитись з основними положеннями таких міжнародних документів: Міжнародна конвенція про угоду сторін про вибір суду (2005 р.), Конвенція про виконання іноземних судових рішень у цивільних та комерційних справах (2019), Гаазька конвенція з питань цивільного процесу 1954 року, а також двосторонніми угодами про взаємну правову допомогу

Розглядаючи питання про визначення цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних громадян та юридичних осіб, здобувачі повинні розуміти, що на законодавчому рівні це питання загалом вирішене (ст.365 ГПК, ст. 496 ЦПК, ст. 74 Закону про МПрП), і не викликає особливих дискусій.

Найбільш проблематичними є питання міжнародної підсудності; правової взаємодопомоги (виконання судових доручень, виконання іноземних судових рішень); взаємопов'язаних процедур у МЦП (взаємодія національних цивільних процесів та взаємозв'язок розгляду справ з цивільно-правових проблем у міжнародних та національних судах).

Розглядаючи проблему міжнародної підсудності (міжнародної судової юрисдикції), здобувачі мають розуміти, що під цим терміном розуміється розмежування компетенції судів різних держав щодо розгляду спорів цивільно/господарсько-правового характеру з іноземним елементом, а також усвідомлювати її важливість, так як визначення компетентної судової системи тієї чи іншої держави є першим етапом (першорядним моментом) під час розгляду конкретної приватно-правової справи, і має практичне значення для сторін спору, оскільки вибір суду впливає на процесуальний порядок розгляду спору і на вибір колізійного і матеріального права, яке суд застосує. Для

визначення підсудності спору суду тієї чи іншої держави необхідно ознайомитися із світовими системами: латинською, німецькою, англо-американською. Виходячи з усталених підходів, у світі сформувалися правила визначення міжнародної підсудності, наприклад, *forum shopping*, *forum non conveniens*, правило про «домиціль відповідача, пророгаційна угода».

Необхідно з'ясувати також правила визначення міжнародної судової юрисдикції в Україні, зазначу, що у доктрині виділяють такі види міжнародної підсудності: загальну, міжнародна договірна підсудність (в основі визначення якої лежить пророгаційна угода), спеціальна підсудність. Зокрема, Законом України про МПрП встановлено досить широкий перелік підстав для передачі справ з іноземним елементом на розгляд українським судом, з яким здобувачі мають ознайомитися.

Під час розгляду питання про інститут міжнародної спеціальної підсудності, варто звернути увагу на можливу проблему, яка пов'язана з паралельним розглядом спорів у різних судах. У доктрині МПрП така ситуація називається конфліктом юрисдикцій, або паралельною юрисдикцією *lis pendens*, і може призвести до ситуації, коли виникає питання, яким чином мають розвиватися події, хто і які процесуальні дії має вчинити, коли в судах двох держав подано позовні заяви з одного і того предмету, з тих самих підстав, між одними й тими сторонами. Закон України про МПП (ч.2 ст.75) зазначає, що у таких випадках український суд відмовляє у відкритті провадження, якщо у суді чи іншому юрисдикції. органі іноземного д-ви є справа по спору між тими самими сторонами, з тієї ж предмету і з тим самим підставам.

На міжнародному рівні питання про юрисдикцію передбачено ,в рамках ЄС, *Регламентом Брюссель 1, 2001 р.* про міжнародну підсудність, виконання судових рішень у цивільних та торгових справах, *Конвенцією Лугано про міжнародну підсудність*, виконання судових рішень у цивільних та торговельних справах 2007 р.; *Гаазькою конвенцією про угоди про вибір суду* 2005 р.

Стосовно важливого питання про взаємну правову допомогу з питань МЦП, що включає проблеми виконання іноземних судових доручень та визнання та виконання рішень іноземних судів, слід звернути увагу на вирішальне значення міжнародних договорів з цих питань, що є основною правовою підставою для надання такої допомоги.

Джерела, рекомендовані до теми

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р.(ратифікована Законом № 2342-IX від 01.07. 2022) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n3
2. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. (ратифікована Законом 1544-IX від 15. 6.2021) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 (редакція від 06.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 (редакція від 01.01.2023).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. (редакція від 06.11.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Основна література

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.
URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с.
URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгєрта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
2. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг.ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
3. Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69.
4. Цірат Г .А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. 482 с.

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Передмова

Письмова контрольна робота є однією з форм організації самостійної роботи здобувачів заочної форми навчання, їхнім самостійним науковим твором. Підготовка контрольної роботи сприяє поглибленому вивченню теорії, розвитку навиків самостійного вивчення, узагальнення та викладення матеріалу, аналізу нормативно-правових документів та виконанню практичних завдань. Отже, контрольна робота дозволяє виявити, наскільки глибоко та правильно засвоїв здобувач теоретичні положення обраної теми та набув навиків їх практичного застосування.

Підготовка контрольної роботи з навчальної дисципліни «Проблеми міжнародного публічного та міжнародного приватного права» надасть здобувачам можливість поглибити *знання* з основних понять теорії міжнародного права; особливостей дії його норм та їхнього співвідношення з нормами внутрішньодержавного права, специфіки укладання та виконання міжнародних договорів; особливостей правового регулювання таких галузей міжнародного права, як право міжнародних договорів, міжнародне кримінальне право; визначальних тенденції розвитку міжнародного права у ХХІ ст.; основних доктринальних підходів щодо системної належності міжнародного приватного права; основних теоретичних концепцій у сфері науки міжнародного приватного права; особливостей дії методів міжнародного приватного права та проблемних питань, що супроводжують його застосування; особливостей проблеми визначення та встановлення змісту іноземного правопорядку; актуальних ключових проблем у галузі надання взаємної правової допомоги держав з питань міжнародного цивільного процесу.

Під час підготовки контрольної роботи здобувачі набудуть *вміння та навички* роботи з першоджерелами та навчальною літературою; відслідковувати

вплив міжнародного права на події, які відбуваються у світі і на території України; проаналізувати поведінку суб'єктів міжнародного права щодо відповідності основним міжнародно-правовим принципам та нормам; оцінювати різні теоретичні підходи стосовно правового регулювання міжнародних приватноправових відносин; оцінювати суть правових проблем, які супроводжують дію колізійного методу регулювання; оцінювати правові проблеми, які можуть виникати під час тлумачення норм міжнародного приватного права та встановлення змісту іноземного права; вирішувати колізійні проблеми в сфері окремих інститутів міжнародного приватного права на основі аналізу міжнародно-правових і національно-правових норм, сучасної судової та арбітражної практики.

2. Методичні рекомендації з написання контрольної роботи та вимоги щодо її оформлення

Кожна тема контрольної роботи містить два завдання: *теоретичне* та *практичне*. *Теоретична частина* передбачає всебічне і детальне розкриття поставлених питань. При цьому важливо приділити увагу логіці викладення матеріалу, дотриманню правил орфографії, пунктуації, наукової стилістики.

Практична частина складається із завдання, яке потребує письмової відповіді, та задачі, яка являє собою казус. При розв'язанні задачі слід переписати її умови, уважно з ними ознайомитись; на основі матеріалів навчальної і наукової літератури та положень нормативно-правових актів надати обґрунтовану відповідь.

При розкритті теми контрольної роботи здобувач повинен використовувати положення нормативно-правових актів, матеріал підручника, а також додаткову наукову юридичну літературу. Список загальної та додаткової літератури запропоновано після кожної теми контрольної роботи. Він має рекомендаційний характер, тобто можна не обмежуватися лише запропонованим переліком джерел, а використати й іншу, новітню, рівноцінну за змістом літературу, інформаційні ресурси тощо. При написанні контрольної роботи здобувач може запозичувати окремі положення, висновки,

посилаючись на джерело інформації, але не припустиме механічне копіювання змісту окремої наукової праці або нормативно-правового акту. Це суперечить меті виконання контрольної роботи та принципам академічної доброчесності згідно з положеннями Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І. І. Мечникова.

Вимоги до оформлення. Контрольна робота структурно повинна складатися з *титульної сторінки, плану роботи, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури*. Загальний обсяг контрольної роботи повинен становити 10-15 сторінок формату “А 4” комп’ютерного тексту (через 1,5 інтервал, 14 кегль):

1. *На титульній сторінці* контрольної роботи необхідно вказати: найменування вищого навчального закладу та факультету; найменування спеціальності; тему контрольної роботи; форму навчання, курс, групу; прізвище та ініціали здобувача, який виконав роботу; прізвище та ініціали рецензента (викладача, який перевіряє контрольну роботу); рік та місце написання контрольної роботи.

Н.В.! Контрольні роботи за варіантами I та II перевіряє

Нігреєва О.О.; за варіантами III -IV – Стрельцова Є.Д.

2. *План роботи* вказується на окремій сторінці.
3. У *вступі* необхідно визначити проблему та обґрунтувати її актуальність, сформулювати мету і завдання роботи.
4. *Основна частина* присвячується саме викладенню та аналізу питань теми контрольної роботи. Вона складається з розділів (за бажанням здобувача, розділи можуть вміщати підрозділи). Текст розділів і підрозділів має містити закінчену інформацію, бути викладений послідовно, юридично аргументовано, з висвітленням існуючих проблем. Якщо з того чи іншого питання теми у літературі існують різні точки зору, їх слід навести, проаналізувати, позначити найбільш вдалу або висловити власну аргументовану позицію з цього приводу.
5. У *висновках* мають бути зазначені підсумки: викладаються найбільш

важливі наукові і практичні результати дослідження з формулюванням розв’язаної наукової проблеми. Висновки повинні висвітлювати виконання поставлених перед роботою дослідницьких завдань, сформульованих у вступі, і відповідати структурі роботи.

6. *Список літератури* повинен бути оформлений відповідно до вимог, що ставляться до наукових робіт, і включати лише ті джерела, які були використані і на які є посилання в тексті контрольної роботи. Джерела в списку використаних джерел слід розміщувати за алфавітом, орієнтуючись на початкову літеру бібліографічного опису, який наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Загальний обсяг використаних джерел має нараховувати до 10 найменувань.

Н.В.! Контрольна робота повинна бути вчасно, відповідно до вимог деканату, надана методисту.

В разі виникнення труднощів при написанні контрольної роботи можна звернутись за консультацією до д.ю.н., доц. Стрельцової Є.Д. та к.ю.н., доц. Нігреєвої О.О.

е-mail: streltsova@onu.edu.ua Стрельцова Є.Д.

anodessa9@gmail.com Нігреєва О.О.

3. Теми та варіанти контрольних робіт

До виконання запропоновано 4 варіанти контрольної роботи. Здобувачи повинні обрати варіант в залежності від початкової літери свого прізвища:

I варіант	-	“А” – “Є”
II варіант	-	“Ж” – “Л”
III варіант	-	“М” – “У”
IV варіант	-	“Ф” – “Я”

4. Теоретичне та практичне завдання до виконання

контрольної роботи

Варіант I

Тема : *«Особливості юрисдикції Міжнародного кримінального суду».*

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика структури та юрисдикції Міжнародного кримінального суду.
2. Особливості здійснення юрисдикції ad hoc (зокрема, щодо злочинів, скоєних на території України з 2014 р.)

Завдання до теми:

- поясніть, у чому полягає специфіка здійснення предметної юрисдикції суду, суб'єктної та територіальної юрисдикції та юрисдикції у часі;
- проаналізуйте перспективи здійснення юрисдикції суду ad hoc щодо злочинів, скоєних на території України з 2014 р.

Задача:

Держава А, що не є учасницею Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р., в односторонньому порядку визнала юрисдикцію суду щодо злочинів, скоєних на її території у рамках конфлікту, в результаті якого частина її території опинилася під контролем держави Б, яка також не є учасницею Римського статуту, хоча безпосередніх військових сутичок не відбувалося. Чи відповідає одностороннє визнання юрисдикції суду положенням Римського статуту? Чи потрапляє ситуація, описана у завданні, під поняття “збройного конфлікту”, в рамках якого скоєні злочини можуть кваліфікуватися як міжнародні воєнні злочини? Якщо так, як саме можна кваліфікувати такий збройний конфлікт? Зробіть посилання на положення міжнародних договорів.

Список рекомендованої літератури до теми

Нормативно-правові акти

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
4. Про заяву Верховної Ради України "Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій "ДНР" та "ЛНР", які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян": постанова Верховної Ради України від 4 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>

Підручники та навчальні посібники

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Додаткова література

1. Корня, Андрій. Міжнародний кримінальний суд: *pro et contra*. Юридична газета online, 2017, №2-3. С.552-553. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhнародne-pravo-investiciyi/mizhнародniy-kriminalniy-sud-pro-et-contra.html>
2. Міжнародний Кримінальний Суд: юрисдикція, типи міжнародних злочинів та механізми відповідальності; Ukrainian Bar Association; Вебінари комітетів Асоціації правників України. 16 червня 2022 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m-sTx6m8nZA>

4. Nihreieva, O. Russian Invasion of Ukraine through the Prism of International Law: a Critical Overview. *Peace & Security – Paix et Sécurité Internationales*, No 10, 2022. URL: <https://revistas.uca.es/index.php/paetsei/article/view/9700>

Варіант II

Тема : *«Укладання міжнародних договорів відповідно до міжнародного права та законодавства України: особливості вираження згоди на юридичну обов'язковість».*

Теоретичні питання:

1. Процедури, які застосовуються для вираження згоди на юридичну обов'язковість міжнародних договорів відповідно до міжнародного права.
2. Особливості відповідних процедур за Законом України “Про міжнародні договори” 2004 р.

Завдання до теми:

- розглянути етапи укладання міжнародних договорів, визначити, чи є вираження згоди на юридичну обов'язковість договору обов'язковим етапом ;
- визначити різницю між ратифікацією та затвердженням міжнародних договорів за Законом України “Про міжнародні договори” 2004 р.

Задача:

У 1994 р. Україна підписала з РФ міжнародний договір про врегулювання питань правонаступництва стосовно зовнішнього державного боргу та активів колишнього Союзу РСР, який, проте, не був ратифікований. Однак РФ виконала його положення. Чи можна вважати цей договір таким, що набрав чинність? Які наслідки порушення форми укладання міжнародного договору з точки зору міжнародного права?

Список рекомендованої літератури до теми

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

2. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. Дата оновлення: 02.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text

4. Про порядок ратифікації Угоди між Україною та Російською Федерацією про врегулювання питань правонаступництва щодо зовнішнього державного боргу та активів колишнього СРСР від 19 лютого 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/97-вр#Text>

5. Угода між Україною і Російською Федерацією про врегулювання питань правонаступництва стосовно зовнішнього державного боргу та активів колишнього Союзу РСР від 9 грудня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_055#Text

Підручники та навчальні посібники

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Додаткова література

1. Вишневський Ю. А. Надання згоди на обов'язковість міжнародного договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Харків, 2017. 20 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/13460>

2. Вишневський Ю. А. Способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2015, № 4. С. 289-292.

3. Лоссовський І. Будапештський меморандум як міжнародний договір, обов'язковий для виконання його гарантами. *Віче*, 2015, № 14. С. 28-31.

Варіант III

Тема : “Проблемні питання застосування норм міжнародного приватного

права”

Теоретичні питання:

1. Проблема правової кваліфікації в міжнародному приватному праві.
2. Проблема публічного порядку в міжнародному приватному праві.

Завдання до теми:

- поясніть правила про кваліфікацію юридичних понять, які містить Закон України “Про міжнародне приватне право”;
- висловіть свою думку про переваги і недоліки застереження про публічний порядок.

Задача:

Українська громадянка і громадянин Ємену подали до органу державної реєстрації актів цивільного стану в Україні заяву про укладення шлюбу. Представники цього органу відмовили в прийомі заяви, посилаючись на те, що законодавством Ємену дозволені полігамні шлюби, що суперечить публічному порядку України. Чи правомірна відмова? Що являє собою застереження про публічний порядок?

Список рекомендованої літератури до теми

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
2. Кодекс міжнародного приватного права (Кодекс Бустаманте) 20.02.1928. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_419#Text
- 3/ Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу від 10 грудня 1962 р. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-consent-marriage-minimum-age-marriage-and>

Підручники та навчальні посібники:

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.

URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>

2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с.

URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

Додаткова література

1.Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40.

2.Перестюк Н. Правова кваліфікація в міжнародному приватному праві: удосконалення теоретичних та практичних підходів в Україні. *Право України*. № 6. 2020. С. 54-81.

3.Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України*. 2020. № 6. С. 95 – 110.

4.Стрельцова Є. Д. Закріплення прав людини в положеннях міжнародного приватного права: окремі аспекти. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : Матеріали V Міжнародного правничого форуму, 10 червня 2022 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці: Технодрук, 2022. 324 с. С. 32-35.

5. Ткаченко В. Колізійні питання реалізації права на шлюб у міжнародному приватному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №6. С. 282-286.

6. Чепіс О. І. Колізійне регулювання сімейних правовідносин у міжнародному приватному праві: шляхи подолання конфлікту кваліфікацій. *Національний вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2017. Випуск 42. С. 98 – 103.

Варіант IV.

Тема: «Окремі проблеми міжнародного цивільного процесу»

Теоретичні питання:

1. Міжнародна підсудність з цивільних справ: поняття та системи визначення.

2. Виконання іноземних судових доручень: поняття та організація виконання в Україні.

Завдання:

- вкажіть правила підсудності по справах за участю іноземців за законодавством України;
- складіть перелік документів, які потребують консульську легалізацію та апостилювання документів.

Задача

Суд одного з районів Києва отримав доручення від суду зі Швеції взяти пояснення від відповідача у справі про відшкодування шкоди, суд виконав це доручення. Якими правовими актами в даному випадку регулюється виконання судового доручення? В процесі виконання доручення український суд поніс деякі витрати. Чи підлягають ці витрати відшкодуванню? Які саме витрати підлягають відшкодуванню? Хто їх відшкодовує?

Список рекомендованої літератури до теми:

Нормативно-правові акти:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень: Затв. Наказом Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України від 27.06.2008 № 1092/5/54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-08#Text>
6. Роз'яснення щодо застосування міжнародних договорів України про правову

допомогу в частині, що стосується скасування вимоги легалізації офіційних документів, виданих компетентними органами Договірних Сторін: Лист Міністерства юстиції України від 11.05.2010 р. № 26 -26/291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_291323-10#Text

7. Конвенція з питань цивільного процесу від 18.03.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_083#Text

8. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах від 15.11.1965 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890#Text

Підручники та навчальні посібники:

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПпП.pdf>

2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В.Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

Додаткова література:

1. Стрельцова Є. Д. Визнання та виконання іноземних судових рішень: міжнародний вимір. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 6 (21). Том 2. С. 177-181.

2. Цірат Г. А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2013.

3. Цірат Г. А. Міжнародний цивільний процес: шляхи реформування у сучасних умовах. *Право України*. 2020. № 6. С. 166 – 188.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;

наочні методи: мультимедійні презентації;

практичні методи: виконання практичних задач, ситуаційних вправ, тестів.

Поточний контроль:

усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми;

письмовий контроль: оцінювання виконання практичних завдань
(*Н.В.!* практичні завдання виконуються здобувачами у вигляді розв'язання проблемних ситуацій, аналізу нормативно-правових актів, пошуку інформації із судових реєстрів під час підготовки до практичного заняття, відповіді оформлюються у робочому зошиті)

тестовий контроль: оцінювання поточного тестування за темами.

Періодичний контроль:

тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: іспит.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
<i>Поточний контроль:</i>	
опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 2
виконання практичних завдань	від 0 до 5
поточне тестування за темами	від 0 до 3

Періодичний контроль:	
контрольна робота за змістовим модулем 1(у формі тестування)	від 0 до 5
контрольна робота за змістовим модулем 2 (у формі тестування)	від 0 до 5
Підсумковий контроль	
усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету)	від 0 до 30

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал у формі презентацій, зміст та оформлення яких відповідають вимогам.
Виконання практичних завдань	0 балів	Здобувач практичне завдання не виконав.
	1 бал	Здобувач виконав практичне завдання, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані уміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел.
	2 бали	Здобувач виконав практичне завдання, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	3 бали	Здобувач виконав практичне завдання, у повній мірі демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.

	4 бали	Здобувач виконав практичне завдання, у повній мірі обґрунтовує обрані методи та інструменти дослідження, повно і чітко представляє основні теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку формулює розгорнуті висновки, окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	5 балів	Здобувач виконав практичне завдання, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки. Здобувач виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, проблемну ситуацію з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Поточне тестування за темами	0 балів	Тестування не виконано.
	1 бал	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 33% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях.
	2 бали	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 66% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях.
	3 бали	Тестування виконано в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	0,5 бали	Відповідь на запитання правильна.
Усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету, кожне питання оцінюється від 0 до 10 балів, разом на іспиті здобувач отримує від 0 до 30 балів)	0 балів	Здобувач не надав відповіді на питання
	1-2 балів	Здобувач надає відповідь дуже поверхнево, не засвоїв матеріал у межах програми навчальної дисципліни, не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та уточнюючі запитання екзаменатора студент не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з дисципліни.
	3-5 балів	Здобувач надає відповіді на питання білету, проте із суттєвими неточностями, формулювання нечіткі, більша частина змісту питання залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. На додаткові запитання екзаменатора не

		відповідає.
	6-8 балів	Здобувач допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина питання, за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно, незначні помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Здобувач наводить приклади з власної практики, встановлює системні зв'язки між різними питаннями та темами курсу.
	9-10 балів	Здобувач точно і повно відповів на запитання білету, чітко і логічно відповів на додаткові та уточнюючі запитання, вільно володіє науковою термінологією, наводить приклади з допоміжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу, розуміє не лише базові, але й допоміжні чи проблемні аспекти питання.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО, ПЕРІОДИЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Проблеми міжнародного публічного права		
Тема 1. Міжнародні договори як джерела міжнародного та національного права України. Поняття міжнародного договору. Етапи (стадії) укладання міжнародних договорів. Дія міжнародного договору. Чинність міжнародних договорів, їх припинення	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 5 (виконання практичних завдань) 0 – 3 (поточне тестування)	0 - 10
Тема 2. Звернення до міжнародних судів та арбітражу як один з основних засобів вирішення міжнародних спорів. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів. Розрізнення міжнародної спірної ситуації, міжнародного спору, міжнародного конфлікту. Засоби вирішення міжнародних спорів. Поняття міжнародного суду та міжнародного арбітражу.	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 5 (виконання практичних завдань) 0 – 3 (поточне тестування)	0 – 10
Тема 3. Україна та СОТ. Характеристика СОТ, її цілі та структура. Вступ України в СОТ. Право СОТ, його джерела та принципи. Орган з вирішення спорів СОТ	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 3 (поточне тестування)	0 -5
Тема 4. Міжнародний кримінальний суд та Україна: проблеми взаємодії. Міжнародне кримінальне право. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Міжнародний кримінальний суд: юрисдикція, структура, основні принципи діяльності.	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 3 (поточне тестування)	0 -5
Контрольна робота за змістовим модулем 1 (тестування)	0 - 5	0 - 5
Змістовий модуль 2. Проблеми міжнародного приватного права		
Тема 5. Основні тенденції розвитку колізійних норм і колізійного методу у ХХІ ст. Основні колізійні принципи. Проблеми правозастосування, пов'язані із множинністю колізійних прив'язок, кваліфікація (тлумачення) колізійних норм, зворотне відсилання та відсилання до права 3-ї держави, вибір права та обхід	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 5 (виконання практичних завдань) 0 – 3 (поточне тестування)	0 - 10

закону та ін. Проблеми, пов'язані із застосуванням іноземного права.		
Тема 6. Зближення правових систем як нагальна тенденція розвитку суспільства. Уніфікація та гармонізація права. Уніфікація права: визначення поняття особливості механізму цього процесу (зокрема роль міжнародних організацій), відмінність між уніфікуючими та уніфікованими правовими нормами, види уніфікації. Гармонізація права.	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 3 (поточне тестування)	0 - 5
Тема 7. Види недоговірних зобов'язань в міжнародному приватному праві. Автономія волі сторін під час вибору статуту деліктного зобов'язання. Колізійні принципи щодо визначення застосовного матеріального права	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 3 (поточне тестування)	0 - 5
Тема 8. Джерела міжнародного цивільного процесуального права. Визначення цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних громадян та юридичних осіб. Особливості участі держав і міжнародних організацій в транскордонних цивільних справах. Проблеми імунітету іноземних держав.	0 – 2 (опитування, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 5 (виконання практичних завдань) 0 – 3 (поточне тестування)	0 - 10
Контрольна робота за змістовим модулем 2 (тестування)	0 - 5	0-5
Усний іспит (відповідь на 3 питання, які входять до екзаменаційного білету)	0 – 10 (відповідь на перше питання) 0 – 10 (відповідь на друге питання) 0 – 10 (відповідь на третє питання)	0- 30
Загалом сума балів		0 - 100

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.
2. Поняття та види міжнародних договорів.
3. Етапи (стадії) укладання міжнародних договорів.
4. Дія міжнародного договору у просторі, часі, по колу осіб.
5. Чинність міжнародних договорів. Визнання їх недійсними.
6. Припинення і призупинення міжнародних договорів: юридичні підстави і правові наслідки.
7. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.
8. Розрізнення міжнародної спірної ситуації, міжнародного спору, міжнародного конфлікту.
9. Засоби вирішення міжнародних спорів.
10. Поняття міжнародного суду та міжнародного арбітражу, особливості структури та принципу дії.
11. Система міжнародних судів.
12. Міжнародний суд ООН. Справа про острів Зміїний (2009). Справа «Україна проти Російської Федерації» (2017).
13. Міжнародний трибунал з морського права. Справа «Україна проти Росії» (2018).
14. Характеристика СОТ, її цілі та структура.
15. Право СОТ, його джерела та принципи.
16. Орган з вирішення спорів СОТ: структура, юрисдикція, принципи роботи.
17. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.
18. Міжнародний кримінальний суд: юрисдикція, структура.
19. Міжнародні злочини, що входять до юрисдикції Міжнародного кримінального суду.
20. Розгляд Міжнародним кримінальним судом звернень України *ad hoc* проти РФ.
21. Колізійні норми: поняття, її особливості, структура; функції.

22. Основні колізійні принципи та формули прикріплення.
23. «Гнучкі» колізійні норми.
24. Кваліфікація (тлумачення) колізійних норм.
25. Зворотне відсилання та відсилання до права 3-ї держави.
26. Вибір права та обхід закону.
27. Проблеми, пов'язані із застосуванням іноземного права: встановлення змісту іноземного права.
28. Інтертемпоральні колізії.
29. Інтерлокальні та інтерперсональні колізії.
30. Застереження про публічний порядок.
31. Уніфікація права: визначення поняття і особливості механізму цього процесу. Роль міжнародних організацій.
32. Види уніфікації права.
33. Гармонізація права: визначення поняття, близькість, взаємопов'язаність її з уніфікацією, принципова відмінність між цими двома процесами за змістом, механізмами і результатами.
34. Стихійна гармонізація та цілеспрямована.
35. Роль міжнародних – міжурядових та неурядових – організацій у створенні модельних, типових законів та інших актів, спрямованих на гармонізацію права.
36. Уніфікація та гармонізація міжнародного приватного права в сфері торговельного мореплавства.
37. Уніфікація та гармонізація міжнародного приватного права в рамках ЄС.
38. Види недоговірних зобов'язань в міжнародному приватному праві.
39. Основні колізійні прив'язки в галузі деліктних зобов'язань. Автономія волі сторін під час вибору статуту деліктного зобов'язання.
40. Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві України.
41. Уніфікація норм щодо недоговірних зобов'язань у рамках ЄС. Регламент «Рим II».

42. Колізійні питання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у сфері Інтернет.
43. Співвідношення міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу.
44. Джерела міжнародного цивільного процесуального права.
45. Визначення цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних громадян та юридичних осіб.
46. Особливості участі держав і міжнародних організацій в транскордонних цивільних справах. Проблеми імунітету іноземних держав.
47. Види міжнародної підсудності. Світові системи визначення міжнародної судової юрисдикції.
48. Пророгаційні угоди. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005 р. (загальна характеристика).
49. Визначення міжнародної підсудності за принципами *forum shopping* та *forum non convenience*.
50. Проблема конфлікту юрисдикцій, або паралельна юрисдикція *lis pendens*.
51. Взаємна правова допомога у цивільних справах та виконання іноземних судових доручень.
52. Проблема визнання та виконання іноземних судових рішень. Основні положення Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної ади УРСР 14. 04. 1986). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/995_118
2. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947/1994). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
3. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р. (ГАТС) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#n3
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р. : Прийнята 24.10.1970 Резолюцією № 2625 (XXV) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_569
5. Домовленість про правила та процедури вирішення спорів (Додаток 2 до Угоди про заснування СОТ 1994 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_019#Text
6. Конвенція ООН з морського права 1982 р. (ратифікована Законом № 728-XIV від 03.06.1999). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_185
7. Конвенція про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 15.11.1954). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_155
8. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971. (Закон про приєднання N 3513-VI від 15.06. 2011) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_003#Text
9. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. (ратифікована Законом 1544-IX від 15.06.2021) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text
10. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р.(ратифікована Законом № 2342-IX від 01.07. 2022) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n3

11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
12. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 21.01.1969). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_105
13. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
14. Статут Організації Об'єднаних Націй та Статут Міжнародного Суду 1945 р. (ратифікований Указом Президії Верховної Ради СРСР 20.08.1945). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
15. Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 р. (ратифікована Законом № 250-VI від 10.04.2008). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text
16. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (ТРИПС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#n3
17. Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation) / International Court of Justice (in proceedings since 2019). URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/166>
18. Case Concerning the Detention of Three Ukrainian Naval Vessels (Ukraine v. Russian Federation) (2019) / International Tribunal for the Law of the Sea. URL: https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/26/published/C26_Order_20190525.pdf
19. Dispute Concerning the Detention of Ukrainian Naval Vessels and Servicemen (Ukraine v. the Russian Federation) / Permanent Court of Arbitration (in proceedings since 2019). URL: <https://pca-cpa.org/ru/cases/229/>
20. Dispute Concerning Coastal State Rights in the Black Sea, Sea of Azov, and Kerch Strait (Ukraine v. the Russian Federation) / Permanent Court of Arbitration (since 2019). URL: <https://pca-cpa.org/ru/cases/149/>

21. Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) : Judgment of the International Court of Justice, 2009. URL: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=95&case=132&code=ru&p3=5>
22. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II).URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0864&from=en>
23. The Final Report of the Arbitration Panel on “Restrictions applied by Ukraine on exports of certain wood products to the European Union” (“Ukraine-Wood products”) of 11 December 2020. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159181.pdf
24. Ukraine V. Russia (re: Crimea) (application nos. 20958/14 and 38334/18): the European Court of Human Rights Grand Chamber Decision of 16 December 2020. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-207622"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
25. Конституція України від 28.06.1996 (дата оновлення: 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
26. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 (дата оновлення: 05.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
27. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 (дата оновлення: 02.12.2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
28. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 (дата оновлення: 01.01.2022).URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
29. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 (редакція від 11.04.2021). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
30. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 (редакція від 06.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
31. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР (редакція від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>

32. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 (редакція від 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
33. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. (редакція від 06.11.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
3. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МІПрП.pdf>
4. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>
6. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 522 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29297/1/МОНОГРАФИЯ Стрельцова%20%20.pdf>

Додаткова література

1. Ващенко В. А. Денонсація міжнародних договорів в теорії та практиці сучасного міжнародного права: дис....канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2019. 223 с.
2. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40.
3. Зулгарін В. Г. Особливості міжнародних договорів у галузі регулювання міжнародних торгових відносин: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021. 199 с.
4. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) Стрельцова Є. Д. – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)
5. Матвеева А.В., Панченко В.В. Міжнародна торгівля у сфері транспортних послуг: особливості правового регулювання. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023.1 (45). С.76-85.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
7. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
8. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров,І.В.Яковюк та інш.;за заг.ред.Є.М.Білоусова,І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
9. Нігрєєва О. О. Міжнародні злочини та зобов'язання erga omnes у контексті міжнародно-правової охорони довкілля. *Правова держава*. 2021. Т. 44. С. 139-147.
10. Nihreieva O. The Interpretation of Article XX(g) of the GATT 1994 in the Context of “Ukraine – Wood Products”: Learning from Errors. *Enforcement & Law-*

- Making of the EU Trade Policy*: collective monograph; E. Baroncini, I. Espa, M. L. Marceddu, L. Mulas, S. Saluzzo (Eds). Bologna: University of Bologna, 2022. P. 61-82 (1, 5 авт.арк.). URL: http://amsacta.unibo.it/6953/1/Enforcement_Law-Making_of_the_EU_Trade_Policy.pdf
11. Nihreieva, O. Sanctions as a Tool to Achieve Compliance with International Law: Some Issues of National Implementation and Enforcement. *Odesa National University Herald. Jurisprudence*, Vol.25, Issue 1 (36), 2023. P.32-38.
12. Nihreieva, O. The Law of Ukraine “On Virtual Assets” in The Context of the FATF Standards National Implementation. *Правова держава*, 2023. Т. 50. С. 91--99.
13. Панченко І.М. Проблеми делімітації Азовського моря та Керченської протоки. *Часопис Київського університету права*. 2020. №3. С. 365–369.
14. Посібник щодо механізму врегулювання суперечок у рамках Світової організації торгівлі: Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) з торговельної політики України, 2016. URL: <https://www.me.gov.ua>
15. Popko Y. International Private Law Relations of the State: Subjective Characteristic. *Правові горизонти*. 2023. № 16(1). С. 34–44.
16. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підготовки до зовн. незалеж. оцінювання. Харків Право, 2021. 462 с.
17. Степаненко К.В. Поняття, ознаки та види міжнародних судових установ. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 46–54.
18. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33.
19. Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69.
20. Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України*. 2020. № 6. С. 95 – 110.

21. Streltsova Y. Main Trends in the Modern Legal Integration. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. Том 20. Випуск 1 (26). С. 36 – 49. (англ. мовою).
22. Стрельцова Є. Д. Закріплення прав людини в положеннях міжнародного приватного права: окремі аспекти. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : Матеріали V Міжнародного правничого форуму, 10 червня 2022 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці: Технодрук, 2022. 324 с. С. 32-35. 22. Streltsova Ye. Interaction of International and Domestic Law: Some Reflections on the Issue of Compliance of Ukrainian Law with the International Legal Obligations of Ukraine. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С.225-231.
23. Стрельцова Є.Д. Проблеми колізійного права: розвиток принципу тісного зв'язку. *Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 25-річчя засн. ЕПФ) м. Одеса, 26 трав. 2023 р. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; упоряд. А. Л. Святошнюк. Одеса : Фенікс, 2023. С. 34-37.
24. Streltsova Ye. Interaction of International and Domestic Law: Some Reflections on the Issue of Compliance of Ukrainian Law with the International Legal Obligations of Ukraine. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С.225-231.
25. Цірат Г .А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. 482 с.
26. Яценко О. М., Ускова Д. С. Досвід України у розв'язання міжнародних торговельно-економічних суперечок в рамках СОТ. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 193–206.
27. Hoffmeier, M.H., Conflict of Laws: Examples and Explanations. 4-th ed. Aspen Publishing, 2019. 512 p.
28. Lalani, S. Ascertaining Foreign Law: Problems of Access and Interpretation. *Int'l J. Semiotics Law*. 2016, Vol.30 (1). P.51-66.

29. Mills A. Connecting Public and Private International Law. *Linkages and Boundaries in Private and Public International Law* / ed. by V.R. Abou-Nigm, K. McCall-Smith, D. French. Oxford: Hart Publishing, 2018. P. 13–32.

Електронні інформаційні ресурси

1. Законодавство України // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
2. Офіційний сайт ООН: www.un.org
3. Офіційний сайт Ради Безпеки ООН: <http://www.un.org/ru/sc/>
4. Офіційний сайт Міжнародного Суду ООН: <http://www.un.org/ru/iccj/>
5. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду: <http://www.icc-cpi.int/Pages/default.aspx>
6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: <http://mfa.gov.ua/ua>
7. Офіційний сайт Мінюсту України. *Міжнародно-правове співробітництво у цивільних та кримінальних справах.* URL: <https://minjust.gov.ua/m/mijnarodno-pravove-spivrobitnitstvo-u-tsivilnih-ta-kriminalnih-spravah>
8. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>
9. Офіційний сайт Міжнародної торговельної палати. URL: <https://iccwbo.org/about-us/>
10. Офіційний сайт Гаазької конференції з міжнародного приватного права <http://www.hcch.net/en/home>

Навчальне видання

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Електронні методичні рекомендації для підготовки до
практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081
«Право»

Укладачі

**Стрельцова Євдокія Джонівна
Нігрєєва Олена Олександрівна**

Електронне практичне видання

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату
PDF. Обсяг 0,5 МБ.

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права

Економіко-правовий факультет

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058